תלמוד בבלי · אחרונים · ציון לנפש חיה

# ציון לנפש חיה על תענית

רבי יחזקאל לנדא

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# ציון לנפש חיה על תענית

רבי יחזקאל לנדא

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ציון-לנפש-חיה-על-תענית/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

## דף ב:

איבעיא להו ר' אליעזר מהיכא גמר לה מלולב גמר לה או מניסוך המים גמר לה וכו' ת"ש דאמר ר' אבוהו לא למדה ר' אליעזר אלא מלולב א"ד ר' אבוהו גמרא גמיר לה וא"ד מתנ' שמיע ליה מאי היא דתניא מאימתי מזכירין על הגשמים וכו' והנה יש לתמוה מאי נפקא ליה מני' אם ר' אבוהו גמרא גמיר לה או אם ממתניתא שמיע ליה סוף סוף מופשט האי בעי' מדברי ר' אבוהו דאמר לא למדה ר"א אלא מלולב ועוד יש לדקדק ברש"י ד"ה גמרא גמיר לה ר' אבוהו דר"א לא למדה אלא מלולב נקט רש"י בדרך שלילה כמו שאמר ר' אבוהו דלא למדה ממקום אחר כי אם מלולב לבד ובד"ה מתני' כתב רש"י ממתניתא שמיע ליה דר"א גמר מלולב ועוד קשה כיון שיש לפנינו מתניתא דמפורש בה דר"א יליף לה מד' מינים מהיכי תיתי לומר דגמרא גמר לה וכי מה חסר לנו אם ממתניתא שמיע ליה ואם יש איזה תשובה בדבר להשיב שאינו מוכח ממתניתא מאי קא מספקא ליה אם ממתניתא שמיע ליה. והנה תוס' בד"ה איבעי' להו מסתפקא בכוונות האי בעי' אם הספק הוא אי ס"ל לר' אליעזר דניסוך המים לא הי' בראשון כלל או אם הספק הוא דאי מניסוך המים גמר לה אז מזכירין תיכף בלילה ואם מלולב גמר לה אין מזכירין אלא ביום דלולב מתחיל ביום שנאמר ולקחתם לכם ביום הראשון ובד"ה דאמר ר' אבוהו פשיטא להו להתוס' דפשיט דלא למדה ר' אליעזר אלא מלולב אבל ניסוך המים לא הי' בראשון כי אם בשני והדבר יפלא דלמא כוונות ר' אבוהו דלא למדה ר"א אלא מלולב כי היכי דאינו מתחיל להזכיר כי אם ביום ולא בלילה הראשונה ונראה דהרי הדבר מבואר בברייתא שאין מזכירין בלילה שהרי בהדיא אמר מאימתי מזכירין משעת נטילת לולב. הרי שקודם לזה אין מזכירין וא"כ קשה הא ודאי שניסוך המים שייך טפי להזכרת גשמים מארבע מיני' דהרי עיקר טעם ניסוך המים בחג שאמר הקב"ה נסכו לפני מים בחג כדי שאברך לכם גשמי השנה (כדאיתא במס' ר"ה דף ט"ז ע"א) וא"כ תיקשי ר' אלעזר לנפשי' שסובר שאין מזכירין בלילה ראשונה והלא מנסכין יין אז ולמה לא יזכירו אך על זה יש לתרץ שמה שיאמר בעל האיבעי' דאי מניסוך המים גמר מזכירין בלילה היינו שאפשר לומר כן אבל אכתי אין הדבר מוחלט דאיכא למימר דאף שלמדה מניסוך המים אעפ"כ אין מזכירין בלילה מטעם המבואר בירושלמי דלית תמן כל עמא ויעשו אגודות אגודות זה יזכיר וזה אינו יזכיר ועיין ומג"א ריש סי' קי"ד כמו שהביאו התוס' בד"ה העובר לפני התיבה ואף שלדעת הירושלמי גם בשחרית אין להזכיר מכל מקום אין הטעם הזה שכתב הירושלמי שלא להזכיר בשחרית מוכרח דיש לדחות דהרי ר' יהושע במשנתינו סובר דמזכירין ביו"ט האחרון בשחרית כמו דמפורש לקמן דף ג' ע"א

דקאמר הי ר' יהושע אילימא ר"י דמתני' הא אמר מי"ט אחרון של חג הוא מזכיר דראשון נמי מתפלל תפלת יוצר עיי"ש ברש"י ד"ה הי' ר"י) ולא בערבית שלפניו וע"כ מטעם הירושלמי דבלילה לית תמן כל עמא אבל עכ"פ זה עולה לנו מברייתא דלר' אליעזר אין מזכירין בלילה [ונפקא מני' דאם אמרינן דמניסוך המים גמר לה והחיוב הוא להזכיר גם בלילה רק מטעם הירושלמי אין מזכירין בלילה שלא יעשו אגודות אגודות אם הכריזו ביום בערב החג שיזכירו בלילה אז חובה להזכיר בלילה ועי' במג"א סי' קי"ד סוף ס"ק א' מה שמביא בשם רדב"ז] ובהא מתורץ דברי התוס' דשפיר כתבו דלר' אבוהו אליבא דר' אליעזר ניסוך המים לא הי' עד יום שני והתוס' הוכיחו דבר זה לעצמן מרהיטא דסוגיא זו מדפשיט הגמ' האי בעי' מדברי ר' אבוהו ולמה לא פשט ליה ממתניתא דאמר ר"א משעת נטילת לולב מכלל שאין מזכירין מאורתא אלא ודאי דסתם גמרא רוצה לפשוט ג"כ שלא הי' ניסוך המים בראשון כלל וזה אינו מוכח מהברייתא די"ל לעולם דניסוך המים הי' בראשון ור' אליעזר קאמר משעת נטילתו לולב כי היכי דלא לזכור בלילה מטעם שכתב הירושלמי דלית תמן כל עמא ויעשו אגודות אגודות ולכך פשיט ליה מדברי ר' אבוהו ומשמע ליה מדאמר בלשון שלילה לא למדה ר' אליעזר אלא מלולב שהיא לשלול דליכא מקום ללמוד מניסוך המים דס"ל דניסוך לא הי' בראשון אך דעדיין יש להקשות למה לא פשיט ליה להגמ' מהברייתא ואי משום דרוצה לפשוט ג"כ דלא הי' ניסוך המים בראשון הא גם זה מוכח מהברייתא דע"כ ס"ל לר' אליעזר דלא הי' ניסוך בראשון דאל"כ קשה למה הקשה ר"א לר"י מארבע מינין שאין בהם זכר מים מפורש רק מצד הדמיון שאי אפשר לד' מינין בלא מים יותר ה"ל להשיב לר"י מניסוך המים עצמם שהי' בראשון אלא ודאי דלא ס"ל לר"א ניסוך המים בראשון כלל ואולי ס"ל דניסוך לא הי' אלא עד שביעי או עד שמיני כמו שרצו לומר לקמן (דף ג' ע"א) אי ר"י נימא חד יומא (ועי' במהרש"א שם) או אף אם ס"ל ניסוך המים הי' בשני והי' יכול להקשות לר"י דס"ל שאין מזכירין אלא עד הנחת לולב מ"מ רצה ר"א לומר דבר שהוא טעם לדבריו וקושי' לר"י והיינו ד' מינין שהם לרצות על המים אבל ניסוך המים אף שהוא קושי' לר"י מ"מ אינו טעם לדבריו שהרי לדידי' בראשון מזכיר וניסוך לא הי' אלא עד שני אבל אי הוי ס"ל לר"א דניסוך המים הי' בראשון קשה למה הקשה מד' מינין ולא הקשה ליה מניסוך המים עצמם וא"כ קושי' בסק"ע למה לא פשיט הש"ס האיבעי' מהברייתא דהא גם זה מופשט מהברייתא דר"א ס"ל דניסוך המים לא הי' בראשון אמנם על זה יש להשיב ולומר דעדיין לא מוכח מהברייתא דלעולם י"ל דר' אליעזר ס"ל לעצמו דניסוך המים הי' בראשון ואפ"ה הקשה לר"י מד' מינין ולא מניסוך המים משום דר"א רוצה להקשות על דברי ר"י מדבר שר"י

עצמו מודה בו והיינו ד' מינין שעל זה אין חולק שהי' מיום הראשון דבהדיא כתיב ולקחתם לכם ביום הראשון אבל שיקשה לר"י מניסוך המים אין בזה קושי' ותשובה ניצחת לר"י דאולי חולק ר"י וס"ל דגם ניסוך המים לא הי' אלא עד הנחת הלולב (דהיינו בשביעי) אמנם הא חזינן לקמן (דף ג' ע"א) דפשיט דמתני' דניסוך המים אתי' כר' יהושע וניסוך המים לר"י הלכה למשה מסיני שהי' כל שבעה א"כ כיון דס"ל לר"י דניסוך המים הי' בראשון הדרא הקושיא לדוכתא למה לא הקשה ר"א לר"י מניסוך המים אלא ודאי דר"א לעצמו לא ס"ל דניסוך המים הי' שבעה ובזה אין אנו צריכין לדברי רש"י לקמן (דף ג' ע"א) בד"ה אלא ר"י וכו' שכתב דודאי כר"א אתי' שפיר וכו' וזה דוחק דא"כ למה לא קאמר בגמ' דמתניתין אי כר"א אי כר"י ולדברי הנ"ל אתי' דלר"א מוכח דלא ס"ל דניסוך המים כל שבעה דאל"כ למה לא הקשה ר"א לר"י מניסוך המים כנ"ל:

אלא שכל זה מוכח מדברי הגמ' שהחליט דמתני' דניסוך המים שבעה אתי' כר' יהושע וממילא מוכח דלר' אליעזר לא ס"ל שבעה מדלא הקשה מניסוך המים אבל על הגמ' עצמה קשה ודלמא איפוך מתניתין ר' אליעזר היא וס"ל דניסוך כל שבעה והא דהקשה לר"י מד' מינין ולא הקשה ליה מניסוך היינו משום דר"י לא ס"ל ניסוך שבעה אך שזה מוכח מדברי ר' אבוהו שאמר בלשון שלילה לא גמרה ר' אליעזר אלא מלולב כנ"ל ואכתי קשה ר' אבוהו מהיכי שמיע ליה וצריך לימר דר' אבוהו גמרא גמיר ליה מרבי' דמתני' דניסוך שבעה אתי' כר' יהושע ושוב ממילא שמיע ליה ממתניתא דר' אליעזר לא ס"ל ניסוך בראשון מדהקשה מד' מינין ולא הקשה מניסוך אי נמי י"ל להיפוך דדבר זה גמר ר' אבוהו מרבו דר' אליעזר לא ס"ל ניסוך בראשון ושוב ממילא מוכח דר' יהושע ס"ל דניסוך כל שבעה דאל"כ מתניתין דניסוך שבעה אמאן תרמי' וזהו ספיקא דגמרא הי גמר ר' אבוהו מרבו והי שמיע ליה ממתניתא. הכוונה בספק זה הוא אם ר' אבוהו גמרא גמר מרבו דר' אליעזר ס"ל דניסוך המים לא הי' בראשון א"כ שפיר קאמר דרך שלילה דר"א לא למדה אלא מלולב ועיקר זמן הזכרת הגשם הוא ביום הראשון מעת שחייב בנטילת לולב אבל בלילה ליכא הזכרת הגשם כלל או דלמא מה דאמר ר' אבוהו ר' אליעזר לא למדה אלא מלולב זה שמיע ליה ממתניתא דהי' קשה ליה למה הקשה ר' אליעזר לר"י מד' מינין ולא הקשה ליה מניסוך המים מזה הוכיח דר' אליעזר סבר דלא הי' ניסוך המים בראשון אלא הוכחה זו יש לדחות ולומר דלעולם ר' אליעזר סובר דניסוך המים הי' בראשון ומה שאמר ר"א במתניתא מאימתי מזכירין על הגשמים משעת נטילת לולב ולא מקודם היינו מטעם דכתב הירושלמי דלית תמן כל עמא ויעשו אגודות אגודות אם רוצים לקבוע מנהג שיכריזו בערב סוכות כדי שיזכרו בלילה א' החיוב להזכיר דעכ"פ

זמנו הוא בלילה כמו ניסוך המים ואפ"ה לא הקשה ר"א לר"י מניסוך המים הואיל ור"י לא ס"ל ניסוך המים כל שבעה ומתניתין דתנן ניסוך המים שבעה באמת אתי' כר"א ולא כר"י ודוק היטב הדק: